

Isang kritikong pagsusuri: ang pilosopiyang pangwika ni Dr. Ernesto Constantino

Romeo P. Gonzalvo Jr. M.A.F.
School of Arts, Sciences, and Education

Abstrakto – Makalipas ang mahigit na 300 taong pananakop ng mga Español sa ating bansa, ibang mananakop naman ang dumating upang gambalain ang ating wika: ang mga Amerikano... Isinasaad sa “Pamamaraang Unibersal” ni Dr. Constantino na upang hindi mahirapan ang pambansang wika sa pagsasalin ng mga wikang banyaga, partikular ang wikang Ingles, sa ating sariling wika, kailangang tahasan nang hiram ang mga salitang ito at ihalo/gamitin sa pang – araw – araw na pakikipagtalastasan; pasulat man o pasalita. Hindi maitatanggi na ang “Pamamaraang Unibersal” ni Dr. Constantino ay masasabing may labis na pagkahumaling sa Ingles. Mangyari, ayon kay Constantino, di sapat ang 20 titik ng dating abakada para sa nagbabagong dila ng mga Filipino. Kaya’t kasabay ng pangngalang Filipino ang modernisasyon din ng alpabeto. Taong 1973, naaprobahan ang bagong alpabeto na may titik na 31, isang alpabetong higit pang maraming letra kaysa modernong Ingles o Español. Hindi masamang manghiram, subalit huwag sana nating kalilimutan ang ating sariling pagkakakilanlan. Ang wikang katutubo na nalinang dahil sa matagal na panahong pag – aral at pagpapalaganap. Ang wikang nahubog mula sa dugo ng mga naunang nagmalasakit at nagmahal sa wikang nakagisnan natin ngayon. Sama – sama nating paunlarin ang ating wika

Importanteng salita – Filipino, Dr. Ernesto Constantino, hiram na salita, Ingles.

Makalipas ang mahigit na 300 taong pananakop ng mga Español sa ating bansa, ibang mananakop naman ang dumating upang gambalain ang ating wika: ang mga Amerikano...

Kung ating pakalimiing mabuti, masasabing ang sitwasyong pangwikang naratnan ng mga Amerikano’y ang sitwasyon din ng wikang naratnan ng mga Español noon: may sari – sariling wika ang bawat rehiyon ng bansa bagama’t masasabing marami nang nakauunawa ng wikang Español ang karamihan dahil ang mga ito’y mayayaman at nakapag – aral.

Pinagtutuunan natin ng pansin ngayon ang “intelektwalisasyon” ng mga wika. Kaugnay nito, ibig nating matukoy ang maiaambag ng kritisismo tungo sa layuning ito. Kapag isinaalang – alang natin ang saklaw at posibilidad ng kritisismo, gaya ng malaking epekto ng pagpasok ng wikang Ingles sa ating nakasanayang sistema ng paggamit ng wika, agad nating masasabi na totoong malaki ang naging bahagi nito sa pagsusulong ng wika’t kamalayang Filipino. Isang malaking adhika ng ating wikang pambansa noong mga taong 1960’s na maging tunay itong “pambansa.” Ang ibig nitong sabihin, hindi lamang ginagamit sa buong bansa kundi aktibo itong nalalahukan ng mga salita mula sa iba’t ibang malalaking wika ng bansa. Papaano ito maisasakatuparan gayong may wikang Ingles na ibig maghari – harian sa ating sistemang pangwika? May solusyon ba sa di – mapasubaliang problemang kinakaharap ng ating pambansang wika hinggil sa pagiging makapurista ng ilang rehiyon pagdating sa paggamit ng wikang Tagalog bilang pambansang wika at ang pagpasok ng wikang Ingles bilang pampalit sa hiramang wika: ang wikang Español? Ito ang mga katanungang isa – isang sinolusyunan ni Dr. Ernesto Constantino sa kanyang pilosopiyang pangwikang mas kilala sa tawag na “Pamamaraang Unibersal.”

Simulan natin ang talakayan sa taong 1960's. Nang sumambulat ang isyu ng "purismo sa wika" noong 1965, inusig ni Kongresista Inocencio V. Ferrer ang mga opisyal ng Surian, Kagawaran ng Edukasyon, Kagawaran ng Ugnayang Panlabas at Unibersidad ng Pilipinas dahil sa maling paggamit ng pondo ng gobyerno upang palaganapin ang wikang pambansa na dili't iba kundi isang "puristang Tagalog." Hiniling ni Ferrer sa hukuman ang pagpigil sa Surian sa pagpapalaganap ng "Pilipino." Subalit ito'y pinawalang – saysay ng hukuman. Gayunpaman, waring naging hudyat ito ng mga usaping dapat harapin at lutasin bago ganap na tanggapin ang wikang pambansa sa mga pook na di – Tagalog.

Totoo namang makiling sa mga konserbatibong gawain ang mga lagad ng wikang pambansa hanggang dekada 60. Hindi nila sinaway ang pagpasok ng mga salitang mula sa Ingles tulad ng 'istambay', 'pulis', 'basketbol' at ilan pang bunga ng teknolohiya tulad ng 'radyo', 'telebisyon', 'bus', 'trak', atbp., ngunit higit nilang pipiliin ang paghiram sa Español kung mayroon bago sa Ingles. Sa kabilang dako, higit silang magiging interesado sa paglikha upang payamanin ang bokabularyo ng wikang pambansa, lalo na sa larangan ng agham at makabagong teknolohiya.

Noon pa bago mag – Komonwelt, marami nang pagsisikap ang naganap upang bumuo ng likhang mga salita para sa mga konseptong siyentipiko. Pinakamatagumpay na bunga ng ganitong eksperimento ang Balarila ni Lope K. Santos na tahasang ipinalit ang mga likhang pangngalan, pandiwa at iba pang bahagi ng pangungusap sa dati nang mga katawagan sa Español. Sa ganito rin lumitaw ang 'bantayog', 'paaralan', 'palikuran', 'pagawaan', 'pamahalaan', 'kagawaran' at iba pang neyolohismong naging popular sa kasalukuyan.

Pagkaraan ng digmaan, ipinagpatuloy ng "salitang maugnayin" ni Gonzalo del Rosario ang naturang tungkulin. Sa kasalukuyan, Inambisyon ni del Rosario sa tulong ng National Science Development Board at ng Araneta University ang pagbuo ng isang sistematikong wikang pang – agham na hindi humihiram sa Ingles o Español. Ginamit ito sa mga klaseng eksperimental sa Araneta University at ipinakilala na sa ibang paaralan nang pumutok ang isyung "purismo sa wikang Tagalog." Ang matagal na pinaghirapang eksperimento sa wikang pang – agham ni del Rosario ay isa sa naging biktima ng kontrobersya.

Taong 1972, nang ideklara ang pag – iral ng batas - militar. Tumawag si Pangulong Marcos ng kumbensyon para baguhin ang konstitusyon at isang maalingasngas na kaso sa naturang kumbensyon ang probisyon tungkol sa wikang pambansa.

Bago ito, noong 1970, mas mabuting ungkatin na iniutos ng Board of National Education (BNE) ang isang patakarang gradwal na paggamit ng Pilipino bilang wikang panturo sa elementarya, mula Grade I ng taong – aralan 1972 – 1973, at pag – unlad taun – taon hanggang sa magamit ang Pilipino sa lahat ng grado. Sa taong ding iyon pinagtibay ng BNE ang paggamit ng Pilipino bilang wikang midyum sa pagtuturo ng kursong Rizal at sa mga klase ng Kasaysayan at Pamahalaan ng Pilipinas sa mga kolehiyo at unibersidad, gayon din sa ibang asignatura kung may gurong puwedeng humawak nito sa Pilipino at may sapat na kahandaan ang mga mag – aaral.

Sa ulat ng Presidential Commission to Survey Philippine Education noong Disyembre 1970, itinagubilin ang paggamit ng dalawang wika sa edukasyon – bernakular sa Grade I at Grade II, Pilipino sa Grade III at Grade IV, Pilipino at Ingles sa sekundarya at edukasyong tersiyarya. Tiyakang umapekto ito sa pagbuo ng patakarang bilingguwal sa wika ng pagtuturo na pinairal ng BNE noong Agosto 7, 1973 sa bisa ng Resolusyon Blg. 73 – 7.

Samantala, nalathala at lumaganap noong 1972 ang diksyunaryo – Tesouro ni Jose Villa Panganiban na naglalaman ng 27, 069 pangunahing lahok at 217,500 lahok na laksikal. Umaabot sa 12,000 sa mga ityo ang hiram sa Español, Ingles, Tsino, at wikang Indo – Europeo. Samantala, masikap si Panganiban para ilista ang 47,601 singkahulugan mulang 12 katutubong wika ng Pilipinas; 12,659 homonim na di singkahulugan; at 11,060 kogneyt at pagkakahawig.

Magkagayunman, iginiit ng mga pangkating rehiyonalista, gaya ni Dr. Demetrio Quirino Jr., na ang Pilipino ay “purong tagalog lamang.” Sa mga pagdinig ng komite sa wika ng saligang – batas, umusbong ang panukalang “Filipino” upang maging wikang pambansa kapalit ng “Pilipino.” Para sa Dr. Quirino, ang Filipino ay isang amalgamasyon o pantay – pantay na representasyon ng lahat ng wika sa Pilipinas. Sinang – ayunan ito ni Dr. Ernesto Constantino, isa pang kontra – Pilipino, at nagpanukala siya ng isa pang bagong pananaw upang matigil na ang walang kapararakang pagtatalong pangwika. Ito ay tinatawag niyang “Universal Approach” o “Pamamaraang Unibersal” at nagpapanukala ng Filipino mula sa pambansang lingua franca.

Isinasaad sa “Pamamaraang Unibersal” ni Dr. Constantino na upang hindi mahirapan ang pambansang wika sa pagsasalin ng mga wikang banyaga, partikular ang wikang Ingles, sa ating sariling wika, kailangang tahasan nang hiram ang mga salitang ito at ihalo/gamitin sa pang – araw – araw na pakikipagtalastasan; pasulat man o pasalita.

Magbigay tayo ng mga halimbawang pangungusap:

Pilipino

1. Guro, ako po’y liliban sa ating klase bukas dahil may lakad po kami ng aking kapatid.
2. Ang gulu – gulo naman ng suot mo.
3. Kapatid, tawagan mo na lang ako mamaya sa telepono.

Filipino

1. Ma’m/Sir, aabsent po ako tomorrow sa class natin dahil may date po kami ng kapatid ko.
2. Very untidy naman ng suot mo.
3. Bro, call me na lang later sa phone.

Hindi maikakaila na naapektuhan ng mga naturang panukala ang kumbensyong konstitusyunal. Kaya’t lumabas sa konstitusyong 1973 ang tadhana upang gumawa ng “hakbang tungo sa pagkakaroon at pormal na pagkilala sa isang panlahat na wikang pambansa na tatawaging Filipino.” Gayunpaman, itinakda rin ng saligang – batas ang patuloy na pag – iral ng Pilipino, kasama ng Ingles, bilang wikang opisyal.

Hindi maikakaila na Filipino; na ipinakilala ni Dr. Constantino; ang uri ng wikang panturo sa mababa’t mataas na paaralan mula nang ipatupad ang edukasyong bilinggwal. Malaki ang epekto nito sa uri ng wikang higit na ginagamit sa mga lalawigan, kahit na sa mga pook di – Tagalog, at sa ugnayang pangmadla. Sa sarbey halimbawa ng Surian noong 1982 sa wika ng radyo at telebisyon, lumilitaw na ang gumagamit ng wikang pambansa ay may 82.55% Pilipino, 15.43% Ingles, 1.98% Español at 0.02% iba pang wika. Noong 1986, ang uri ng Filipino sa print media ay 79.76% Pilipino, 14.95% Ingles, at 5.28% Español.

Mawawalang saysay ang lahat ng paglaganap na ito kapag ipinilit ang panukalang Filipino ni Quirino. Demokratiko man sa paningin, imposible pa rin ang pagsasama – sama ng lahat ng wika sa Pilipinas. Samantala, ipinakikita naman sa sarbey na limitado lamang sa mga nakapag – aral o edukado ang Filipino ni Dr. Constantino na maraming kahalong Ingles. Totoo na mabilisan itong ginagamit ng mga edukado sa paraang pasalita o kumbersasyunal ngunit ayaw gamitin ng marami na mismong mga edukado kapag sa paraang pasulat, maliban nga lamang sa taong kasalukuyan.

Hinggil sa hilig gumamit ng Ingles at ihalo ito sa Filipino, ayon sa pananaw ni Dr. Constantino, mahirap itong supilin. Dahil lantad na lantad ang ordinaryong Filipino sa impluwensyang Ingles – mula sa wikang panturo sa paaralan hanggang CNN, cable TV, radio, internet at adbertisement – sadyang malaki ang magiging papel ng Ingles sa ebolusyon ng wikang Filipino. Ingles ang magiging talamak at lantarang hiranman ng ating wika sa agham, teknolohiya at maging sa ibang larangan ng pakikipagtalastasan.

Hindi maitatanggi na ang “Pamamaraang Unibersal” ni Dr. Constantino ay masasabing may labis na pagkahumaling sa Ingles. Mangyari, ayon kay Constantino, di sapat ang 20 titik ng dating abakada para sa nagbabagong dila ng mga Filipino. Kaya’t kasabay ng pangngalang Filipino ang modernisasyon din ng alpabeto. Taong 1973, naaprobahan ang bagong alpabeto na may titik na 31, isang alpabetong higit pang maraming letra kaysa modernong Ingles o Español.

Madaling manghiram kaysa lumikha. Dahil sa kasaysayan, dalawa ang ating pangunahing hiramang banyagang wika: Español at Ingles. Dahil din sa kasaysayan, may panahon ding ang wikang Español ang pangunahing wikang bayagang hiranman. Subalit sa kasalukuyan, di maikakaila na napalitan na ito ng wikang Ingles. Hindi masamang manghiram, subalit huwag sana nating kalilimutan ang ating sariling pagkakakilanlan. Ang wikang katutubo na nalinang dahil sa matagal na panahong pag – aaral at pagpapalaganap. Ang wikang nahubog mula sa dugo ng mga naunang nagmalasakit at nagmahal sa wikang nakagisnan natin ngayon. Sama – sama nating paunlarin ang ating wika. Tulungan nating humarap sa di mapipigilang pagbabago ang sarili nating wika upang maging handang – handa ito sa napakabilis na daloy ng pag – unlad at sa anumang inaasahan sa daratal na ikatlong milenyo.

Sanggunian

1. Almario, Virgilio (1997) *Tradisyon at Wikang Filipino*. U.P Diliman, Q.C: U.P. Press.
2. Almario, Virgilio, et. al. (1996). *Patnubay sa Pagsasalin*. Intramuros, Manila: Pambansang Komisyon sa Kultura at mga Sining.
3. Castaneto –Ruedas, Priscilla, Alagad-Abad, & Marietta (2001). *Filipino bilang tanging gamit sa pagtuturo*. Mandaluyong City, M.M.: National Bookstore.
4. De Guzman, Maria Odulio (2000). *English-Tagalog and Tagalog-English dictionary*. Quezon City.
5. English, Leo James (1996). *Tagalog-English Dictionary*. Manila.
6. Gonzales - Garcia, Lydia Ph. D (2000). *Makabagong Grammar ng Filipino*. Sampalok, Manila: Rex Printing Company, Inc.
7. Gonzales - Garcia, Lydia (1992). *Mga gramatikang Tagalog/Filipino (1893-1977)*. Diliman, Quezon City: UP Sentro ng Wikang Filipino.
8. Komunikasyon sa Wikang Filipino (2001) *2001 Revision ng alfabeto at Patnubay sa Ispeling ng Wikang Filipino*. Manila: KWF.
9. Ortiz, Allan A & Gonzalvo, Romeo, Jr. P (2007). *Lipi III*. Sta Cruz, Manila: Hope Publishing House.
10. Santiago, Alfonso O. and Norma G. Tiangco. 2003. *Makabagong Balarilang Filipino*, Lungsod ng Quezon: Rex Bookstore
11. Tianson, Ligaya et. al (1998). *Mga piling babasahin sa wika at panitikan*. Q. C: Info. Quest Printing and Multi Media Services, Inc.